

УДК 657.421.3

ОБЛІКОВА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЛІЦЕНЗІЇ НА ОБ'ЄКТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Кудіна Ольга Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Тютлікова Вікторія Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Безпрозванних Олег Олександрович, здобувач, Національний технічний університет «Харківський Політехнічний Інститут», м. Харків, Україна

Анотація — Розглянуто практичні особливості комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Визначена облікова ідентифікація передачі цих об'єктів на умовах ліцензійної угоди. Досліджені переваги ліцензійної угоди як альтернативного варіанту комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності.

Ключові слова — об'єкт інтелектуальної власності, облікова ідентифікація, ліцензія, ліцензіат.

Вихід України на європейську арену потребує запровадження інноваційної моделі розвитку національної економіки, пріоритетами якої є провадження освітньої, наукової та науково-технічної діяльності, здійснення заходів з концентрації інвестиційних ресурсів на реалізації інноваційних проектів. В сучасних умовах спостерігається відставання інноваційного розвитку українських підприємств, що обумовлює необхідність удосконалення існуючих інноваційно-інвестиційних процесів, зокрема, засобами інноваційного супермаркету.

Метою даного дослідження є визначення процесу облікової ідентифікації ліцензії на об'єкт інтелектуальної власності.

Дослідженням інноваційного ринку та комерціалізації інноваційних ідей займається багато науковців та практиків. Розроблені програми розвитку інноваційного ринку, визначені перспективні напрями інвестування [1,2]. Багато уваги, з боку українських та закордонних вчених, приділено

особливостям обліку прав інтелектуальної власності. Серед них М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, О. В. Писарчук В. В. Сопко та інші науковці. Проте залишаються питання, щодо комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та відображення їх в обліку, зокрема на умовах ліцензійної угоди.

Здатність ідентифікувати інтелектуальний об'єкт є критерієм його визнання та зарахування на баланс з метою подальшого обліку. За для удосконалення на практиці цього процесу необхідне, на нашу думку, чітке та прозоре роз'яснення ключових моментів із законодавчої точки зору, усунення розбіжностей у нормативно-правових актах.

Згідно національного законодавстві в сфері інтелектуальної власності [3,4] правласник може використати об'єкт інтелектуальної власності на свій розсуд, а саме: здійснити продаж або переуступку своїх прав, дозволити використання об'єкту інтелектуальної власності на певних умовах будь-якій зацікавленій у цьому особі. За результатами аналізу альтернативних варіантів власник майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності обирає найбільш вигідний з них на відповідний момент. Основним критерієм вибору правласником інтелектуальної власності оптимального варіанту її введення в господарський оборот є очікувана економічна вигода.

Але в даному випадку виникає низка труднощів, які ускладнюють процес практичного впровадження об'єктів

інтелектуальної власності, основним з яких є незалежність права інтелектуальної власності від права на річ, в якій це право відтворене, тобто наявність права власності на інноваційну технологію не обумовлює виникнення такого права на продукцію, виготовлену із застосуванням даної технології. Саме тому, на практиці складно визначити рівень конкурентоспроможності розробки та її цінність як товару на ринку інтелектуальної власності. Крім того, економічна ефективність практичного впровадження об'єктів інтелектуальної власності істотно залежить від підприємства, яке здійснює їх комерційне використання. Усе зазначене обумовлює низку ризиків інвестування інновацій, низька прогнозованість яких є стримуючим фактором активізації процесів комерціалізації інтелектуальної власності.

Саме інноваційний супермаркет, який представляє собою форму торгової мережевої співпраці між власниками інтелектуальної власності, підприємцями та інвесторами, здатен знизити ризики для підприємств. У цьому зв'язку, основним завданнями фахівців інноваційного супермаркету на етапі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності є: проведення маркетингових досліджень ринку інтелектуальної власності задля визначення наявності альтернативних пропозицій від інших правовласників, встановлення їх схожості із пропонованими об'єктами та з'ясування їх ринкової вартості; встановлення вартості пропонованих прав на об'єкти інтелектуальної власності; підбір компаній, які здатні здійснити практичне впровадження ідеї, що містять конкретні об'єкти інтелектуальної власності; вибір оптимального варіанту комерціалізації інтелектуальної власності для відповідного об'єкту; проведення переговорів та юридичне оформлення угоди про комерціалізацію тощо.

Важливе місце у загальній процедурі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності посідає облік таких об'єктів.

За напрямом комерціалізації об'єкти інтелектуальної власності можуть

передаватися на умовах ліцензійної угоди, шляхом повної передачі прав через відчуження та шляхом внесення до уставного капіталу.

Дослідження проведені на підприємствах Харківського регіону свідчать проте, що найчастіше об'єкти інтелектуальної власності передаються на умовах ліцензійної угоди

Облікова ідентифікація ліцензії здійснюється на підставі письмової угоди. На першому етапі облікового процесу слід ідентифікувати об'єкти обліку у сторін ліцензійної угоди.

Отже, ліцензіар передає належний йому на праві власності нематеріальний актив – патент на винахід. В свою чергу, така передача здійснюється в обмін на ліцензійні платежі, отже ліцензіар відображає в обліку доходи, від економічної сутності яких залежить порядок їх відображення в обліку.

Відображення роялті (паушального внеску) за принципом нарахування (в момент нарахування за умовами ліцензійної угоди) здійснюється за дебетом субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» та кредитом субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності» [5].

Надходження грошових коштів за нарахованими зобов'язаннями за роялті відображається записом «Дебет 311 «Поточні рахунки в національній валюті»; Кредит 373. Подальше розкриття інформації про доходи ліцензіара у вигляді роялті здійснюється і Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) у складі інших операційних доходів.

Ліцензіат отримує у тимчасове користування нематеріальні активи та, відповідно, здійснює ліцензійні виплати, які становлять його операційні витрати.

Оскільки в рамках ліцензії виключні права передаються у тимчасове користування, її відображення в обліку ліцензіата здійснюється на забалансовому синтетичному рахунку 01 «Орендовані необоротні активи», субрахунку 011 «Нематеріальні активи», аналітичному рахунку 0111 «Франшиза» за балансовою (залишковою) і первісною вартістю франчайзера, що зазначається в договорі

концесії. Збільшення залишку рахунку франчайзі відбувається при прийнятті на облік ліцензії, зменшення – при її поверненні ліцензіару та у випадках перенесення заборгованості перед ліцензіатом за ліцензією на баланс ліцензіата табл 1 [6].

Таблиця 1.

Порядок відображення в обліку передачі прав на об'єкт інтелектуальної власності на умовах ліцензії

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
В обліку ліцензіара (правовласника)		
Нарахування роялті	373 «Розрахунки за нарахованими доходами»	719 «Інші доходи від операційної діяльності»
Зарахування роялті на поточний рахунок	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	373 «Розрахунки за нарахованими доходами»
В обліку ліцензіата (користувача)		
Прийняття на облік нематеріального активу	011 «Нематеріальні активи»	-
Авансова сплата роялті	39 «Витрати майбутніх періодів»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Списання роялті на витрати операційної діяльності	92 «Адміністративні витрати»	39 «Витрати майбутніх періодів»
Нарахування роялті	92 «Адміністративні витрати»	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
Сплата роялті	684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Річні ліцензійні платежі в обліку ліцензіата відображаються: у разі авансування роялті – за дебетом синтетичного рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» та щомісяця рівними частинами списуються на витрати операційної діяльності франчайзі, зокрема, адміністративні витрати (рахунок 92 «Адміністративні витрати»); у разі нарахування роялті – на рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями», субрахунок 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками». Подальше розкриття інформації про витрати ліцензіата

на сплату роялті здійснюється у Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) у складі адміністративних витрат[7].

До переваг ліцензійної угоди як альтернативного варіанту комерціалізації можна віднести наступні: збереження майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності за винахідником; отримання додаткового доходу від тимчасово невикористовуваних розробок у власному виробництві винахідника; можливість диктувати умови використання об'єкта ліцензійної угоди; обмеження кола осіб використання власних розробок задля недопущення їх застосування конкурентами тощо.

Список використаної літератури

1. Program „Horyzont 2020 – program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji”; Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji (2014–2020); Brussels, 30.11.2011. p.72.
2. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości: Ocena efektywności i skuteczności programu Bon na innowacje, Warsaw 2010.
3. Радник. Український юридичний портал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/itel-vlasnist/469-kybax/8140-2-----.html>.
4. Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) : Постанова Кабінету Міністрів України : N 545 : від 10 серпня 1994 р. – [Електронний ресурс]–Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws>.
5. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» № 3769XII від 23.12.93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12?lang=ru>
6. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007>.

Автори

Кудіна Ольга Миколаївна, доцент, ХНЕУ ім. С.Кузнеця (Olga.kudina@hneu.net).

Тютлікова Вікторія Валеріївна, доцент, ХНЕУ ім. С.Кузнеця (Viktorii.tiutlikova@hneu.net).

Безпрозваних Олег Олександрович, здобувач, НТУ«ХП» (oleg_7@ukr.net).

Тези доповіді надійшли 01 лютого 2019 року..
Опубліковано в авторській редакції

